

Бојана М. МАРКОВИЋ*
Педагошки факултет у Сомбору

Виолеџа А. ПЕТКОВИЋ**
Универзитет Едуконс, Учитељски факултет, Сремска Каменица

ОД РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ ДО РОДНЕ НЕУТРАЛНОСТИ, ПОТРЕБА ИЛИ ТРЕНД? ИСКУСТВА ИЗ ШВЕДСКЕ

Апстракт: Родна неутралност као концепт потиче из постконструктивистичког феминизма потенцирајући једнакост без претпоставки и захтева у виду родних улога. Циљ рада је да прикаже значајне показатеље родне неутралности у Шведској, која заузима водеће место по показатељима за родно неутрално друштво и положај Србије која је у вишегодишњем процесу реализације политике родне равноправности. Чињеница је да се напредак у наведеним кључним областима унапређивања родне равноправности у Србији дешава изузетно споро што говори и податак да би тек за 59 година могли да очекујемо високо остварење анализираних параметара кроз пуну равноправност. Упоредјујући Србију са земљама у ЕУ по Индексу родне равноправности 2018, запажа се да заостајемо за 9,4 поена у просеку, док за Шведском бележимо заостатак од 25,8 поена. У раду постављамо важна питања којима треба да се бави научна и стручна јавност а тичу се критичког сагледавања родно неутралне образовне будућности Србије и колико смо ми као друштво спремни за исту.

Кључне речи: родна неутралност, искуства Шведске, Србија и родна равноправност.

РОД И РОДНО НЕУТРАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ

Род је оно што нам друштво и окружење додељују кроз социјализацију, то је конструкт који се гради. Дефинисањем рода ствара се нека врста супротности у односу на биолошке разлике. Са становишта анализе, концепт рода чинио се идеалним теоријским концептом, насупротив биолошком одређењу који је био присутан у готово свим наукама. Тако, биолошки редуccionизам доживљавао је мушко–женске односе као одраз полнога идентитета, док је род свакако, културна и друштвена конструкција чија изградња започиње рођењем (Матић-Копрек 2014). Фреквентност речи *gender* упућује на сам почетак употребе речи у расправама седамдесетих година са значењем друштвеног пола који се разликује од биолошког. Сведоци смо да се људи рађају као мушко или женско (пол), али се током живота уче како постати мушкарац или жена (род).

* Доцент, bojana5555bm@gmail.com

** Доцент, violeta.petkovic@gmail.com

Значајно је да управо научено понашање одређује родни идентитет и одређује родне улоге (Анић 2011). Родне разлике у погледу брачних, образовних и економских карактеристика су последица преовлађујућег модела родних улога у породици и у друштву, али су и последица релевантног понашања жена и мушкараца (Шобот 2010).

Родна димензија је јако важна јер без рода нема идентитета. Поставља се питања у којој мери и како окружење креира род, колика је моћ родитеља, школе, вршњака да креирају свој конструкт, колико је он наметнут спољним утицајем, колико је конструкт појединца а колико је урођен? Како образовати и васпитавати децу у родно неутралној средини и да ли је он заиста флуидан како Батлер (Judith Butler) наводи? Где смо ми као земља на путу ка родној неутралности, да ли нам је она уопште потребна, и каква су искуства Шведске као водеће европске земље по овом питању?

РОДНА РЕВОЛУЦИЈА

Џудит Батлер (Judith Butler), једна од најпознатијих теоретичарки родних теорија са ставом да род треба да буде флуидан и варијабилан и да се само деконструкцијом традиционалног размишљања о мушком и женском роду може остварити друштвена једнакост у којој људи неће бити ограничени својим родним улогама. Род је према Батлеровој друштвени конструкт на основу којег особа делује а не темељ људског идентитета који је биолошки дат. Родне теорије, слично као Марксова бескласна утопија имале су циљ да се издигну изнад биолошке датости човека и створе друштво једнаких и равноправних (Матић, Коцрек 2014). Теорије супротне родним се слажу да путем социјализације можемо утицати на родне улоге али да се не смеју искључити биолошки фактори. Аутори као што је Симон Барон Коен (Simon Baron Cohen) истичу разлике између мушког и женског мозга, наглашавајући да мушки има већу способност систематизовања података а женски емпатије. Напомиње се да фокус девојчицама је на посматрању лица док дечаци више гледају предмете који се крећу. Исто тако, ниво хормона тестостерона такође није исти код дечака и девојчица (Connellan et al. 2000). Није занемарљиво ни питање родне револуције како многи називају период у коме живимо а који са собом носи читав низ родних идентитета. Постоје људи који свој род дефинишу и изјашњавају се ван родних граница – андрогени, интерродни или *genderqueer* биродни, безродни и сл. и тај спектар се проширује из дана у дан. У више од 15 земаља се издаје родно неутрални пасош, са ознаком X, неке од њих су: Немачка, Данска, Аустрија, Канада, Аустралија, Нови Зеланд, Малта, Холандија, Индија и др. (Фунг 2021). Потребна за наглашавањем и категоризацијама рода иде до те мере да постоји термин *цисродност* за људе чији су род и пол у сагласју, тј. њихов лични идентитет одговара њиховом полу и роду. Тај термин је антоним термину *трансродност*. Поставља се питање одакле данас треба да се толико намећу родна питања и безброј родних термина, ако се заиста тежи равноправности и неутралности зашто се онда инсистира на толиком броју различитих термина? Усложавањем терминологије стиче се утисак да се прави још већи јаз и дистинкција између родних појмова. Глобални трендови који креирају јавно мњење допринели су да је и један од најомиљенијих дечијих цртаних ликова, Мини Маус (Minnie Mouse), променила изглед после сто година. Црвену хаљину са

туфнама и жуте женске ципеле заменили су су црне ципеле и неутрално плаво оде-ло, које могу да носе и мушкарци и жене. Креатори су изјавили да је модификована Мини намењена новим генерацијама. Поставља се питање где је граница политичке коректности, а где је промоција родне неутралности? Да ли су наша деца и млади спремна за родно неутрално образовање? Треба напоменути да и друштвене мреже данас нуде бројне опције за родно изјашњавање, Tinder више од 35, а Facebook више од 50 опција. Млади су свуда окружени родом који је флуидан. У документарном филму Род - простор између (Gender - Space between) особе које су интервјуисане себе називају родом између. Један од говорника, SJ Miler, заменик директора Метрополитен Центра у Њујорку (Metropolitan Center in New York) који се бави истраживањем родне равноправности, наводи да је за такве људе јако страшно што остали не могу да их идентификују и препознају јер нису “ типичне родне особе”. Сигурно да је изазов имати другачији родни идентитет од већине, али исто тако је велика одговорност на онима који промовишу родну флуидност. Родна питања нису нешто ново, само су сада актуелнија у свету, јер се о њима више прича, видљиви су, постоји обимна терминологија. Родна неутралност као концепт потиче из постконструктивистичког феминизма потенцирајући једнакост без претпоставки и захтева у виду родних улога. Она потенцира правичност и једнаки третман свих како се неко не би осећао мање важан од неког другог. За разлику од традиционалних погледа на род и пол родна неутралност ставља акценат на самосвест и проматрање о томе како род може утицати на понашање, односе у учионици и ван ње и у друштву у целини. Циљ је проширити схватања људи о широком спектру родних и личних предиспозиција и улога ван стереотипа и предрасуда о истима (Odrowaz, Coates 2015).

Родна неутралност омогућава људима, упркос свом полу, да делују више мушки или женствено, у зависности од контекста и ситуације и пружа могућност да се не осећају непријатно кроз преузимање више женских или мушких задатак или улога. Сви би требали да се осећају пријатно користећи мушке и женске обрасце понашања и емоционалних реакција које зависе од окружења и околности (Odrowaz Coates 2015: 123). Проблем настаје када се млади људи не осећају пријатно, већ им родна неутралност може бити повод за конфузију. У документарном филму Трансродно детињство (Transhood) виде се недоумице и фазе кроз које деца и родитељи пролазе, неки од њих који су сматрали да су супротног рода, опет су се вратили на свој првобитни, а неким је додатно експонирање у јавности као једној од главних јунакиња Авери Џексон (Avery Jackson) створило притисак, стога се она повукла на пар година из јавности а њена мајка је преузела све активности везане за промоцију родне неутралности. Часопис Национална географија (National Geography) је 2017. године посветила специјалан број овој теми назван Родна револуција (Gender Revolution), сматрајући ову тему од цивилизацијског и друштвеног значаја, заступајући став да свако треба а има прилику за напредак у животу без обзира на пол и род или на одлуку да се родно не изјасни или не идентификује, како је навела њихова главна уредница Сузан Голберг (Susan Golberg). Национална географија је припремила писани водич, брошуру, за родитеље и наставнике као средство за боље разумевање питање рода у 21. веку. Колико су деца заиста у стању да доносе своје одлуке по питању рода и како да знамо да родно експериментисање

није пролазна фаза у одрастању већ заиста оно што особа јесте, део његовог или њеног бића? На ова и слична питања нема једног јединственог става и одговора.

ИСКУСТВА ИЗ ШВЕДСКЕ

Када говоримо о родној равноправности не можемо да се не фокусирамо на Шведску јер она заузима водеће место у тој области. Поједини аутори истичу да је родно неутрално образовање извозни производ број један у Шведској. Шведска је прва земља која има феминистичку владу (Fact sheet: A feminist government 2019). Шведска је од 2012. године увела у свој речник личну заменицу *xen*, за средњи род, која се користи када род није познат или није пожељно навести да ли се ради о мушком или женском роду, или у случају када је особа трансродна. У српском језику ми већ имамо средњи род, који не означава ни мушарца ни жену, ми кажемо оно.

Ипак уз све напоре и резултате према неким извештајима и Шведска мора преузети још акција у виду спречавања дискриминације како би досегла глобалне циљеве Уједињених Нација у погледу равномерне расподеле моћи међу половима до 2042. године (Carlsson 2021).

Запажа се да је Шведска покренула низ програма у претходној деценији који имају за циљ рушење родних стереотипа. Између осталог, од 2013. године у Национална агенција за образовање спроводи кампању којом се мушкарци подстичу да граде своју каријеру у предшколском образовању. Исто тако, бројни су примери који наводе усмерење на повећање родно обојених потенцијала као што је програм Подстицај за развој читања и писања ради повећања ученикових вештина а који је настао као продукт резултата ПИИСА истраживања који су показали да су дечаки лошији у читању од девојчица (OECD 2015).

Треба напоменути да је концепт родне неутралности инкорпориран у концепт родне равноправности у Шведској са циљем да промени начин размишљања и да отвори људске умове у смеру равноправнијег друштва које није родно оријентисано.

Истраживање које је 2014. спровела Одроваж Коатс (Odrówaz Coates) заснивало се на следећим анализама: документације, важећих курикулума за основне и средње школе и предшколске установе, уштитницима за наставнике и студенте, интервјуима са запосленима и са руководством, са циљем да се покаже шта је родно неутрално образовање у пракси. Када се погледа документација и курикулуми за предшколско и основно образовање може се приметити да у оквиру 200 страна термини дечак/ девојчица се користе само једном. У курикулумима се више пута наводи да је одговорност и задатак вртића и школе да развијају способности и интересовања деце невезано од стереотипних полних улога. Што се тиче мишљења директора они имају позитивне ставове о родној неутралности у учioniцама, само сматрају да наставници некад немају довољно времена да реализују све садржаје дате курикулумом и да је потребно обезбедити још више литературе, тј. водича кроз родно неутрално образовање (Odrówaz Coates 2015).

Глобална лонгитудинална студија раног адолесцентског доба је истраживала 15000 адолесцената узраста између 10 и 14 година у трајању од пет година. Истраживало се како се род учи, потенцира или непотенцира, међу раним адолесцентима

у 15 земаља света. Закључено је да су културолошки наметнути родни стереотипи повезани са повећаним ризиком од менталних и физичких здравствених проблема. Студија је показала да ови стереотипи остављају девојчице у већем ризику од излагања физичком и сексуалном насиљу, а појачан је ризик и од дечјих бракова и ХИВ-а. За дечаке, постоје већи ризици од злоупотребе алкохола и психоактивних супстанци као и од самоубиства (Saewyc 2017; Mmari, Kristin et al. 2021; Koenig et al. 2021; Ramaiya, Astha et al. 2021). Постоје схватања појединих стручњака у Шведској која сматрају као Елис Клаесон, (Elise Claeson) бивша стручњакиња за равноправност у Шведској, да мала деца могу постати збуњена сугестијом да постоји трећи, „између“ род, у време када се њихов мозак и тело развијају. Одрасли не би требало да прекидају дететово откривање свог пола и сексуалности (Rothschild 2012). Слично мишљење дели и психијатар Еберхард који напомиње да такво неутрално образовање може да изазове конфузију и збуњеност код деце (Scott 2018). Бројне дискусије у Шведској су отворене на тему да ли родно неутрално образовање заиста утиче и мења децу и да ли их припрема за живот у друштву где ће се неговати такве вредности или ипак оно нема толики утицај? Рајалин, директорица родно неутралне предшколске установе - Egalia, сматра да усвајањем родно неутралних метода рада, деца уче бројне разлике у погледу религије, сексуалне оријентације, и других различитости, што утиче на њихово самопоуздање и припрема их за различитост у стварном животу (Scott 2018).

Многи критичари сматрају да је баш та припрема за свет другачијих, у коме ће бити све веће кризе идентитета и све више оних који се изјашњавају као *хен*, тј. као оно, проблематично у оваквој педагогији. Деци је потребна сигурност и база а ако им се стално предочава флуидност нечег тако важног као што је род и родне улоге, шансе за лутањем су веће. Када се на то дода промовисање андрогене моде, брисања граница између мушке и женске моде, промовисање инстант и брзог начина живота, млади имају велике шансе да буду збуњени и да имају одређене „потешкоће“ у формирању идентитета.

СРБИЈА И РОДНА РАВНОПРАВНОСТ

Кроз треће издање Индекса родне равноправности (дигитализација, будућност рада и родна равноправност) приказане су области и степен напретка у Србији за 2018. годину, сачињен са циљем праћења родне неједнакости на скали од 1 до 100. Наиме, у најновијем извештају поткрепљени су подаци из 2018. године са упоредним подацима за 2014. годину.

Вредност индекса родне равноправности у Републици Србији износи укупно 58 поена. Упоредјујући добијене резултате протеклих година (2014, 2016 и 2018.) увиђа се да је тренд успорен између друге и треће етапе анализирања, што свакако није охрабрајући податак за појаву код које постоји иначе тенденција тромости у значајнијим областима напретку. Охрабрујући податак је да Србија анализира своје податке из родне равноправности кроз израчунавање Индекса, уз подршку пројекта Повећани капацитет земаља кандидата за чланство у ЕУ и потенцијалних кандидата за мерење и праћење утицаја политика родне равноправности (2018-2022) који су финансирани уз подршку ЕУ и UN Women. Потребу за истом покренули су Координационо тело

за родну равноправност Владе Републике Србије, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије и Републички завод за статистику.

Непобитна је чињеница да се напредак у наведеним кључним областима унапређивања родне равноправности дешава изузетно споро и податак да би за 59 година могли да очекујемо високо остарење анализираних параметара кроз пуну равноправност, упућује на дугорочно усмерење пажње и значајност у наведено поље развоја. Део наше друштвене стварности из аспекта родне равноправности анализирано је методологијом Европског института за родну равноправност за земље које су у Европској унији кроз нове напретке у доменима рада, новца, знања, времена, моћи и здравља. Оцене напретка анализираних области досежу од стагнатних трендова, као што је здравље, до континуираног напретка као што су моћ и рад, док се закључује да новац и знање имају неконзистентни тренд, док за време и здравље се нема могућности праћења појава кроз величину промене из разлога не постојања новијих параметара, кроз видљивости стагнације у односу на 2014. годину. Разуме се да анализирани домени захтевају различиту временску динамику за видљиве сегменте друштвених промена.

У области континуираног напретка од анализираних области сврстани су домен моћи и домен рада. Наиме, увиђа се вредност од 18,5 поена напретка у односу на 2014. годину из разлога утицаја на степен политичке моћи жена као проценуалног обавезног удела, у законодавној власти, укључивању у одборе, чланства и сл. У области рада значајно је да је видљиви напредак од 2,1 поена. Највећи напредак се десио кроз доступност и пунију равноправност тржишту рада и мушкараца и жена. Анализирањем домен новца и знања који су сврстани у области колебљивих промена запажа се да добијени податак од 0,6 поена упућује на размишљање да је и то благо позитиван мерењем вредности под домена финансијских ресурса нивоа и родног јаза између зарада и укушног дохода.

Док област знања показује пад вредности од 0.9 поена, а објашњава се падом вредности кроз достигнућа и учешћем у формалном и неформалном образовању код оба пола, али и благом повећаном учешћу жена у области високог образовања тј. стицања факултетске дипломе. У стагнантне области сврстане су домен времена, здравља и насиља. За област времена не постоје доступни подаци за анализу, док код домена здравља је видљив благи позитивни тренд у односу на анализирану 2014. годину. Област насиља (безбедност и благостање жена) показују исту вредност.

Упоредивши Србију са земљама у ЕУ, запажа се да заостајемо за 9,4 поена у просеку, док за најбоље вреднованом Шведском заостатак се бележи од 25,8 поена.

Обзиром да у 2020. години у Србији усвојена Стратегија развоја дигиталних вештина за период од 2020-2024. године, а све у циљу превазилажења постојећих родних изазова, као и ка превенцији родних разлика, очекује се значајно усавршавање из ове области. Када је реч о дигитализацији и будућност рада, анализирана је родна перспектива кроз промене и индикаторе који су најзначајнији у областима: употребе ИКТ и дигиталних вештина, родне сегрегације у образовању и тржишту рада а тичу се информационо-комуникационих технологија (дигиталне трансформације), али и специфичности рада у ИТ областима (кроз последице дигитализације на људска права и насиље над женама).

Разуме се да нове околности приступа родној равноправности морају бити поткрепљене и законском регулацијом истих. Кровни документи за одрживи развој садржаја и закона који регулишу област родне равноправности у Србији ослањају се на Агенду 2030, Конвенција о спречавању свих облика дискриминације жена и Устав Републике Србије. Сектори на којима је главни акценат су: економски раст, социјална инклузија и заштита животне средине што представља значајну новину и за свеобухватни развој друштва. Кроз Конвенцију о спречавању свих облика дискриминације жена наводе се области које су од посебног значаја за пуно остваривање родне равноправности, а уједно су регулисане законима фокусирајући се на мултисекторску природу родне равноправности кроз једнаке могућности за све. Трећи основ за пуно остваривање равноправних потенцијала темељи се на Устав Р. Србије кроз принципе који обезбеђују једнаке могућности остваривања људских права кроз владавину права и социјалну правду.

У Србији нема пуно дискусија на тему родне неутралности, да ли из разлога што теоретичари и практичари сматрају да то још није наша ближа будућност или да то није важна тема? Свакако је оповргнуто и једно и друго јер ми смо део света и хтели или не дотичу нас глобални трендови, наша деца и млади одрастају уз филмове, серије, модне трендове са Запада. Неки трендови заувек мењају друштво и цивилизацијски ток, питање рода може бити једно од значајнијег у овом веку.

Матица српска је једна од ретких институција која је изнела своје јасне ставове о Националној Стратегији за родну равноправност за период 2021-2030. годину у допису Министарству за људска и мањинска права. Тако се наводи како Стратегија није у складу са Уставом Републике Србије, као ни са Стратегијом Европске уније за родну равноправност за период од 2020-2025. Поставља се питање родне осетљивости језика и да ли је могуће имати родно осетљив језик јер је он у директној супротности с нормативном граматиком српског језика, што би даље значило мењање норми српског језика. Стратегија предвиђа ревизију наставних садржаја на свим нивоима образовања, почев од предшколског, ради елиминисања родних стереотипа и дискриминаторског језика кроз залагање увођења родно осетљивог језика. Такође, Матица наводи и проблематику наметања родне анализе наставницима и ученицима као један од најважнијих аспеката у тумачењу књижевног дела. У Стратегији се пропагира родна равноправност и подједнако заступљен број мушкараца и жена у истраживачким тимовима, што није у складу са слободом у научном стваралаштву, као ни са елементарним принципима квалитета научног истраживања.

ЗАКЉУЧАК

Желећи да избегну дискриминацију, многи промовишу родну равноправност и неутралност, промовишући и потенцирајући права и слобода по сваку цену, па и тамо где права и слободе нико као такве и не угрожава. Није питање само родне осетљивости, питање је наметања једног погледа на свет где се акценат ставља на потенцирање родне неутралности, које нам долази споља, а мање на реалне потребе друштва за њом. Критика и глас стручне јавности који нам често недостаје о битним питањима је неопходан чинилац грађанског друштва.

Сходно наведеном, постоји потреба да научна и стручна елита константно промишљају о кључним темама у времену у коме живимо, јер питање рода и родне неутралности је свакако једно од значајнијих. Потребно је анализирати и конкретне ситуације, благовремено предлагати решења, постављати изнова питања и промишљати о њима јер једино тако ћемо бити на путу да пронађемо заједничке одговоре.

ИЗВОРИ

- Стратегија за родну равноправност од 2021. до 2030. <https://www.srbija.gov.rs/vest/582820/usvojena-strategija-za-rodnu-ravnopravnost-od-2021-do-2030-godine.php> [11. фебруар 2022].
- Carlsson 2021: Marie Carlsson. *Swedish business will soon be at least equal in the Nordic countries.* – *Göteborgs Posten*. < <https://www.gp.se/ekonomi/svenskt-n%C3%A4ringslivet-smart-minst-j%C3%A4mt%C3%A4llt-i-norden-1.42643781> [10. јануар 2022].
- CBSN 2017: *Gender - The Space Between*. <https://www.youtube.com/watch?v=ZFWrzW9szt8> [9. фебруар 2022].
- Fact sheet: A feminist government 2019: *Regeringskansliet*. <<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2019/03/en-feministisk-regering/> [10. јануар 2022].
- Fung 2021: Katherine Fung Which Countries Recognize Third Gender Option on Passports? *Newsweek*. <https://www.newsweek.com/which-countries-recognize-third-gender-option-passports-1643167> [13. јануар 2022].
- OECD 2015: *The ABC of Gender Equality in Education: Aptitude, Behaviour, Confidence*, PISA. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264229945-en>. [12. јануар 2022].
- Rothschild 2012: Natalie Rothschild. *Sweden's New Gender-Neutral Pronoun: Hen A country tries to banish gender*. *Slate*. <https://slate.com/human-interest/2012/04/hen-swedens-new-gender-neutral-pronoun-causes-controversy.html> [13. јануар 2022].
- Scott 2018: Katty Scott. *These schools want to wipe away gender stereotypes from an early age*. *CNN health*. <https://edition.cnn.com/2017/09/28/health/sweden-gender-neutral-preschool/index.html> [10. јануар 2022].

ЛИТЕРАТУРА

- Alpet, Liese 2020: Sasha Alpet (producer), Sharlon Liese (director) 2020: *Transhood*. Sјedinjene Ameriĉke Dr֒zave.
- Анић 2011: Јадранка Анић Ребека. *Како разумети род. Повјесни расправе и различитија разумјевања у цркви*, Загреб: Институт друштвених знаности Иво Пилар.
- Бабовић, Петровић 2021: Марија Петровић, Марија Бабовић. *Индекс родне равноправности у Републици Србији 2021 – Дијификација, будућности рада и родна равноправности*. Београд: Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва.
- Бабовић, Вуковић 2021: Марија Бабовић, Оливера Вуковић. *Завршна евалуација Националне студије истраживања за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године*. Београд: SeCons i UN WOMEN.
- Butler 1999: Judith Butler. *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York and London: Routledge.
- Бекер, Јањић, Лепојевић 2021: Косана Бекер, Биљана Јањић, Валентина Лепојевић. *Извештај о правима жена и родној равноправности у Србији за 2020. Годину*. Београд: Пренера Жена.
- J. Connellan et al. 2000: Connellan J. et al. Sex differences in human neonatal social perception. *Infant Behavior & Development*, 23:113-118.
- Koenig et al. 2021: R.L. Koenig. The role of gender expectations in the mental health of young adolescents: A cross-sectional, cross-cultural study. *J Adolesc Health* 69.S 47-55.

- Матић, Копрек 2014: Домагој Матић, Иван Копрек. „Биоетичка и идеолошка позадина „родне теорије“. *Обновљен животи: часопис за филозофију и религијске знаности*, 69, 3: 381-393.
- Mmari et al. 2021: Kristin Mmari et al. The social context of early adolescents in the global early adolescent study. *Journal of Adolescent Health* 69.1: S5-S15.
- Odroważ Coates 2015: Anna Coates Odroważ. Is gender neutrality a post-human phenomenon? *Journal of Gender and Power*, Vol. 3, No.1: 113-133.
- Пајванчић 2021: Маријана Пајванчић. *Анализа родна равноправности у контексту одрживој развоја и решења садржаних у Закону о родној равноправности*. Београд: Одрживи развој за све.
- „Држава хоће да мења норму српског језика“ 2021: Култура, *Новости*. 30. новембар, 20-21.
- Ramaiya et al. 2021: Astha Ramaiya et al. Understanding the relationship between adverse childhood experiences, peer-violence perpetration, and gender norms among very young adolescents in Indonesia: a cross-sectional study. *Journal of Adolescent Health* 69.1: S56-S63.
- Saewyc 2017: Elizabeth Saewyc. A Global Perspective on Gender Roles and Identity. *Journal of Adolescent Health. Volume 61, Issue 4, Supplement, S1-S2*
- Шобот 2010: Анкица Шобот. „Промене структурних карактеристика становништва Србије: разлике између жена и мушкараца“. *Социолошки преглед*, 44, 2: 267-284.

Vojana M. MARKOVIĆ

Violeta A. PETKOVIĆ

FROM GENDER EQUALITY TO GENDER NEUTRALITY, NEED OR TREND? EXPERIENCES FROM SWEDEN

SUMMARY

Gender neutrality as a concept stems from post-constructivist feminism, emphasizing equality without assumptions and requirements in terms of gender roles. In its essence, it emphasizes justice and equal treatment for all. Unlike traditional views of gender and sex, gender neutrality underlines self-awareness and investigation as to how gender can affect behaviors and relationships. The aim of this paper is to present important indicators of gender neutrality in Sweden, which holds a leading position according to the indicators for gender neutral society, and the position of Serbia, which has been undergoing a longstanding process of implementation of the gender equality policy. The fact of the matter is that progress in these key areas of gender equality improvement in Serbia is happening extremely slowly, which is supported by the fact that only in 59 years could we expect the analyzed parameters to be wholly met through full gender equality. Comparing Serbia with the EU countries according to the Gender Equality Index for 2018, it can be noted that we are 9.4 points behind on average, while we lag behind Sweden by 25.8 points. In this paper we ask important questions that should be addressed by the scientific and professional community, concerning a critical review of the gender-neutral educational future of Serbia, and how we, as a society, are ready for it.

Keywords: Gender neutrality, experiences from Sweden, Serbia and gender equality.